

KOROŠKI SLOVENEK

Frau Gallob Aloisia,
vlg. Petz,
Oberrain, P. Fürtitz,
Ktn.

Naroča se pod naslovom: „KOROŠKI SLOVENEK“.

Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

Rokopisi se naj pošiljajo na naslov: Koroški Slovenec, uredništvo, Klagenfurt, Viktringerring 26

List za politiko,
gospodarstvo in prosveto

Izhaja vsako sredo. — Posamezna številka 15 grošev.

Stane četrletno: 1 S 50 g; celoletno: 6 S — g

Za Jugoslavijo

četrletno: Din. 25.—; celoletno: Din. 100.—

Naš „Ja!“

V zadnjih tednih smo po vseh vaseh in vasi doživeli nebroj velikih in manjših propagandnih zborovanj za 10. april. Izustilo se je ob tej priliki mnogo lepih obljub nam Slovincem, ponekod pa so govorniki tudi skušali groziti. Tako je v Pliberku znani dr. Steinacher izgovoril grozno, da pozna samo „Windische“ in je likvidacija „iredentistov“ samo vprašanje časa.

Stališče koroških Slovencev k 10. aprilu smo v našem listu in v okrožnicah osrednje kulturne organizacije pojasnili in utemeljili in z zadoščanjem doznavamo že danes železno disciplino naših rojakov. 10. aprila gremo vsi Slovenci na volišče in glasujemo „Ja!“.

„Ja!“ državi Veliki Nemčiji, nastali 13. marca 1938!

„Ja!“ Führer-ju in kanclerju Adolfu Hitler-ju!

Tako je ugleden slovenski gospodar na Brnci o priliki propagandnega zborovanja zarisal stališče Slovencev. Dostavil je značilne in pomembne misli za preteklost in bodočnost vseh koroških Slovencev:

„Mi koroški Slovenci smo državno mejo vsikdar spoštovali in ne bomo tega zadržanja tudi ne v bodoče spremenili. Pač pa moramo ob tej priliki poudariti, da so gotovi krogi v deželi našo narodno zvestobo in narodno zvestobo črnili in obrekovali kot protidržavno početje. Naš boj proti ponemčevanju slovenske mladine v šoli in izven nje so ti krogi tolmačili nemški javnosti kot boj proti državi.

Slovenci svečano izjavljamo pri tej priliki, da bomo dajali novi naši domovini, Veliki Nemčiji, kar je njenega, da bomo dajali Bogu, kar je božjega, in da bomo tudi v novih razmerah držali zvestobo slovenskemu narodu. Narod naš hrani dokaze, da smo njegov del in mi to vsak dan in ob vsaki priliki vedno iznova dokazujemo. Tudi v bodoče bomo vsakemu raznarodovanju postavili naš odločni „Ne!“ nasproti!“

Poučeni smo, da so krajevni mogočnejši ponekod mislili, da je sedaj prišel trenutek, ko lahko in neovirano izlijejo vso mržnjo proti Slovincem. Tudi osebne groznje niso manjkale. Vemo, da se je tu in tam tem mogotcem posrečilo, da so groznje tudi izvedli. Več duhovnikov je moralo radi njih prehodno zapustiti ravno v velikonočnem času svoje fare. Vemo, da so se izvršile razne osebne premešitve, ki niso prav nič utemeljene v zadržanju dotičnih oseb. O vsem tem nismo pisali, ker smo uverjeni, da so to le krajevni in — tako se nadajamo — samo prehodni izlivi mržnje napram Slovincem. Stališča države do manjšine pa ne bodo narekovali vaški velikoustneži, marveč državni interesi.

Uprav zato velja Hitlerjev izrek o narodni ljubezni tudi nam:

„Vsak, ki resnično ljubi svoj narod, bo zanj doпрinesel tudi žrtve!“

Morda naša pot tudi v bodoče ne bo roznata. Nanjo smo pripravljani z našimi slovenskimi žrtvami in zavesti naše dolžnosti napram slovenski zgodovini, napram našim prednikom in očetom in napram naši slovenski mladini.

Dunajski Čehi volijo samostojno. Glasovanjski vodja v Avstriji, Bürckel, je izposloval češki manjšini na Dunaju pravico, da avtonomno izvede aprilsko glasovanje. Ima svoje volilne lokale, komisije in celo svoje glasovnice s češkim besedilom. V posebnem razglasu je češki manjšinski svet poudaril, da je čehoslovaški manjšini prvič omogočeno sodelovanje v javnem življenju in da je narodna manjšina prvič javno priznana. Jasno je, da bo izid glasovanja za češko manjšino tudi narodno-političnega pomena.

Povratak avstrijske legije. Minuli teden se je vrnila preko stare rajhovske meje avstrijska legija, ki je bila ustanovljena iz avstrijskih narodno-socialističnih beguncev in je bila razmeščena po raznih nemških mestih. Štela je 20.000 mož, njene motorizirane kolone so bile v domovini viharo sprejete. Člani legije bodo nameščeni po raznih krajih v Avstriji ter uvrščeni v redne hitlerjevske formacije.

„Mi brezmejno ljubimo svojo lastno narodnost. Iz iste miselnosti spoštujemo narodne pravice tudi drugih narodov in je naša iskrena želja, da živimo z njimi v miru in prijateljstvu. Ne poznamo pojma ponemčevanja. Ta težnja minulih stoletij, iz katere so mislili delati morda iz Poljakov ali Francozov Nemce, nam je enako tuja, kakor tudi mi strastno zavračamo vsak obraten poskus“.

(Iz govora Führer-ja in kanclerja Adolfa Hitlerja v drž. zboru 17. maja 1933.)

Čehoslovaška in njene manjšine. Minuli teden je podal dr. Hodža vladno izjavo glede narodnih manjšin. Poudaril je, da bo vlada zbrala številne zakone, tičeče se narodnih manjšin, in jih izdala v posebnem manjšinskem statutu, ki bo točno opredelil vladno politiko napram manjšinam in dokazal dobro voljo in pošteno delo državnega naroda. „Manjšinske politike pa nam nihče v inozemstvu ne sme narekovati!“ je min. predsednik poudaril. „Storili bomo vse, kar smo dolžni ustavi in naši časti, nadaljevali bomo naše delo na podlagi demokracije in sodelovali z vsemi, ki želijo mir, red in okrepitev države. Razpravam bodo sedaj sledila dejanja.“ V ponazoritev dosedanjega vladnega zadržanja napram manjšinam je minister še pripomnil, da Nemci na Slovaškem do leta 1918, ko so bili pod madžarsko oblastjo, niso imeli nobene šole, dočim je Čehoslovaška republika takoj dovolila lastno šolstvo. — Nemški listi pripominjajo k izjavi dr. Hodže: Čakamo dejanj!

Oborožena Italija. Mussolini je minuli teden govoril o italijanski vojski. Poudaril je, da Italija lahko takoj zbere 8 milijonov vojakov, njena vojna industrija je dograjena in jo nadzoruje poseben komisariat. Njeno podmorniško brodogradništvo je najmoderneje na svetu, letal ima Italija več tisoč ter zanje izurjenih 30.000 pilotov. Mussolini je končno naglasil, da velja v svetu samo še vojaška sila narodov.

Oborožena Evropa. Nemška vojaška revija „Wehrfront“ prinaša pregled oboroževanja raznih držav. O Čehoslovaški naprimer trdi, da ima 1300 izbornih letal in nad sto letališč. Njena vojska je dobro opremljena in motorizirana. Njena vojna industrija zalaga tudi druge države. Sovjetska Rusija je po pisanju revije med najbolj oboroženimi državami sveta. Posebno dobra je sovjetska konjenica, ki je organizirana v 134 divizijah. Samo vojaških letal bo imela Rusija koncem tekočega leta najmanj 16.000. Revija končno navaja podatke o oboroževanju Italije, Francije, Anglije in Amerike ter poudarja laskavo sodbo nekega angleškega vojaškega strokovnjaka o stanju francoske vojske.

Zadnji obupni poizkusi republikanske Španije. Čete generala Franca so v Kataloniji prodrle do morja. Boji so bili izredno ostri, rdeči so se branili skrajno srdito, a brezuspešno. Cele divizije so morale pobegniti v Francijo. Hkrati naskakujejo nacionalisti tudi že Madrid. Poznavalci položaja v Španiji sodijo, da bo likvidacija republikanske Španije prav kmalu izvedena. Dostavljajo še, da do-

godki v srednji Evropi niso ostali brez vpliva na odločitve v Španiji.

Važno politično dejstvo je sporazum med Anglijo in Italijo. O njegovih vsebini se doslej doznava, da si državi zagotovita svoje interese v Sredozemskem morju. Anglija bo varovala italijanske interese v Palestini in v Suezju, Italija pa angleške v Abesiniji in Arabiji ter bo opustila vsako protiangleško propagando na britanskem ozemlju. Anglija bo Italiji v Ženevi izposlovala priznanje Abesinije.

Kitajci so izvedli preosnovno svoje armade in vojsko nanovo oborožili. Listi sedaj poročajo o njihovih uspehih. Bajе že prodirajo proti Šangaju, kjer pričakujejo odločilni spopad. Očividno imajo Kitajci namen, da zaprejo japonskim četam zopetni dohod do morja. Po japonskih vesteh spet prodirajo Japonci ob Velikem kanalu in prizadevajo nasprotniku velike težkoče. Stvarne slike o položaju na Daljnem vzhodu torej ni mogoče dobiti.

Politični drobiž. Vatikansko glasilo „Osservatore Romano“ je pripomnilo k znani izjavi dunajskega kardinala Innitzer-ja, da je njegovo osebno naziranje. Kardinal je to pripombo nato v posebnem pismu potrdil. — Na Madžarskem se po poročilih listov pripravlja nacionalna vlada, kar bi z ozirom na razvoj v sosednji državi ne bilo tako čudno. — Rumunska vlada je svoj kurz v notranjosti poosttrila. — Blumovi vladi v Franciji napovedujejo skorajšen konec, nakar bo bržkone sledila vlada narodne koncentracije. — Švicarji posvečajo svoj interes v podvojeni meri obrambi države. — Stalin je dal ustreliti žene pred tedni obsojenih revolucionarjev, ker so jih osumili špijonaže. — „Naša mornarica ni luksuz ali parada, marveč nujna potreba in pogoj varnosti,“ tako je poudaril jugoslovanski vojni minister Marič. — Mussolini je deputaciji Tržačanov obljubil, da v kratkem obišče Trst in bo tam tudi govoril. — V Beogradu so ob navzočnosti kneza-namestnika otvorili italijansko slikarsko in portretno razstavo. — Čehoslovaška vlada je prepovedala vsa zborovanja in manifestacije. — Pokrajinski vodja Bürckel na Dunaju je odredil, da morajo vse avstrijske občine, ki so svoječasno imenovalе Otona za častnega občana, vrniti diplome in preklicati častno občanstvo. — Premoženje Habsburžanov v Avstriji bo izročeno pomožnemu skladu za bivše stare bojovnike. — V severnem ledenem morju se nahaja 1000 ribičev in mornarjev v obupnem položaju. — Sredi maja obišče Pariz angleški kralj. Svečano manifestacijo angleško-francoskega brat-

stva pripravljajo Parižani in je vlada dovolila 8 milijonov frankov za sprejemne slovesnosti. — Inozemska poslaništva na Dunaju so večinoma pretvorjena v generalne konzulate. — Minister Klausner je dal znane barake v Wöllersdorfu svečano zažgati. Postavili bodo na tem mestu poseben spomenik narodnim borcem. — O priliki neke tekme je v Rimu zavozil dirkalec Bruccio v občinstvo, pri čemer je bilo 7 oseb smrtno in 20 oseb težko poškodovanih.

Rojaki! Tisočtristoletna zgodovina uči!

Čudovita je skrivnost naroda in je kot tajnsten odtonek božje lepote in modrosti. Naj ga vidiš rastočega iz njegovega detinstva in mladosti v moško, zrelo dobo, naj ga zreš očetovsko skrbnega in modrega, materinsko plemenitega in ljubečega, otroško nežnega in brezskrbnega, naj ga slišiš v njegovi pesmi ali vidiš v njegovi barvi, naj ga gledaš utrjenega pod težo življenjskega boja ali vsega vedrega ob počitku in prazniku — velik, čudovito velik, lep, čudovito lep je ta skrivnostni košček božjega stvarstva. Le mi v njem smo čisto majhni in malenkostni, ker ga ne vidimo velikana, rastočega iz tisočletja v tisočletje, kipečega v sili in zdravju. Pa je tudi nam majhnim, zaskrbljenim in zagrenjenim narod kakor mati — velikodušen, odpuščajoč, dober, neizrečeno dober!

Kje je detinska doba slovenskega rodu? Pravijo: nekje v sarmatskih nižinah ob Črnem morju. Nam spet se zdi detinska vsa ona slovenska doba pred tisočletjem, pred tisočletjem in več na naši koroški zemlji. To je moral biti dober rod, živeč staro slovansko demokracijo, ko si je v slogi in vzajemnosti volil svoje župane in jim izročal oblast nad življenjem in imetjem. Njegovi knezi in vojvode in njegovo plemstvo — Valuk, Borut, Gorazd, Hotimir, Stojmir, Vojnimir, Volkun, Inko — so zgodovinske priče svobodoljubja in pravico-ljubja našega rodu pred nami. „Ali bo (koroški vojvoda) pravičen sodnik? Ali bo dober vdovam in sirotam? Ali bo branil vero in pravico?“ te obredne formule ustoličenja koroških vojvod na gosposvetskem polju poznejše dobe same že dajo vsaj slutiti silo in moč Slovencev stare, detinske dobe našega naroda. Tlačanske, suženjske duše ne tirjajo in ne branijo svojih in svojega!

Z dvora bavarških kraljev se vrača v deželo slovenski knez Gorazd, početnik pokristjanjenja starih Slovencev pred tisoč leti. Vsak narod se upira novotarji, četudi dobri in blagoslova polni. Tako tudi slovenski rod prvotno z nezaupanjem gleda katoliške svečenike in jih ne more in noče razumeti. Šegavo pripoveduje pripovedka o knezu Inku, kako povabi na pojedino reveže in berače, poganske kneze pa pušča na dvorišču, češ, nečisti ste še! Na dvoru slovanskega kneza Koclja v Panoniji se mudita slovanska brata Ciril in Metod in poučujeta prve slovenske bogoslovce. Ne mine dvojje stoletij, slovenski rod sprejme v celoti katoliško vero, osvoji si jo kot svojo dragoceno svetinjo in jo v poznejši dobi brani celo pred nemškimi propovedniki krive, luteranske vere. Nikakor slučajno padejo v to dobo prvi začetki slovenske pismenosti in s tem prvine slovenskega slovstvenega življenja.

Slovenski rod pred petsto in več leti se nam zdi, kot bi bil živ v svoji in naši fantovski dobi. V deželo vpadajo leto za letom krvoločni Turki.

Podlistek

Juš Kozak:

Beli mecesen.

(45. nadaljevanje.)

„Ni se mi zmešalo. Natanko sem vam povedal, pogledite v papirje in sodite, kakor se sodi morivcem.“

Nejeverno ga je ogledoval sodnik. Martin pa je prosil. Mirno je odhajal v ječo. Tam je sedel med štirimi stenami pri pribiti mizi. Za nikogar se ni zmenil.

„Sodili bodo. Svet bo zvedel. Do groba bom nosil, kolikor bodo namenili. — Še so postave zaradi vesti, ne pride več nazaj.“

Sodniki so se zbrali in mu razglasili: „Še tega ne vemo, ali ga je s kroglo ali drugače.“ Tako so menili ter ga poslali domov.

Martin jih je začudeno gledal. Ko je zapuščal sodnijo, je govoril s seboj: „Ni moja stvar, če nočejo. V napotje bi jim bil. Jaz sem povedal.“

Ko je hodil skozi mesto, je gledal otroke, ki so se igrali pred hišami. Žalostno je postal pred njimi.

lakota in kuga redčita ljudske vrste, grajščaki puščajo narod v osamelosti in neizprosno iztirjavajo tlako in desetino. A ne pade in ne omahne, živ branik na koroški zemlji se bije za svobodo proti sinovom polumeseca, rod Serajnikovega Mirka in Miklove Zale. In ko prikipi sila tlačanstva do vrhunca, vzkipi vroča slovenska kri. Zatori geslo stare pravde, slovenski kmet se složno ob nemškem upre neizprosni in oholim gospodarjem-grajščakom — in se poražen, a ni nikakor strit umakne v svoje domove, vnovič čakajoč svojega časa.

V dobi Ilirije se prvič začuje ime „Slovenec“, prvič si natikajo nagelje in lipov list kot narodne simbole, prvič si izberejo svoje slovenske barve — simbol svojega dozorevanja v moškodobo. Od dobe pred dobrim stoletjem do danes je tako: v življenju našega naroda se vrsti sonce za senco, padec za vstajanjem, veselje za trpljenjem. In nikakor slučajno je na poti v moškost dozorevajočega slovenskega naroda na Koroškem veliko, zelo veliko križev! To se pravi v luči zgodovine: „Usoda je temu rodu namenila nekaj posebnega, zakar ga utrjuje in pripravlja v dobri šoli! V sunku prve kulturne zrelosti in svobode zacveti slovensko življenje — Einspieler, Janežič, Slomšek — ljudstvu je, kot bi se vzbujalo iz dolgega sna in dejalo: Aha! ter se uvrščalo v vrsto zavednih, železnih narodnjakov. Kar imenujejo zgodovinarji narodni prepored in hočejo s tem označiti zadnje dobo pred nami, to se po našem mnenju godi še danes vsepovsod na slovenski zemlji. Razgibanost tisočih nazorov, desetih strank in petdesetih krozkov, kanzerativizem naših slovenskih kmetov in idealizem slovenskih duhovnikov, socializem slovenskega delavca in krščanski ali narodni socializem slovenske mladine in vrh vsega še naprednjaštvo slovenskega meščanstva — vse to se nam zdi vendarle kot zdravje in silovitost slovenskega človeka, doraščajočega v dobo, ki bo izenačevala srce in razum v harmonijo hotenja in dejanja.

To je v skromnih, preskromnih besedah črtica narodne zgodovine. Kdo bi pri tem našteval države, v katerih je živel, cesarje, katerim je plačeval svojo dačo, vojske, ki so šle preko njegove zemlje in njegovega telesa! V naši dobi vidimo le še orjaka, rastočega iz tisočletja v novo tisočletje — in vidimo nas, često tako majhne, obupane in malodušne. Pač je bilo doslej tako, da nisi lahko smel imenovati njegovega imena in se zvati njegovega sina in si še molčeč moral trpeti za svoj slovenski idealizem gmotne, duševne in često celo telesne muke. Obrazmahunardnega življenja državnega ljudstva se bomo učili mi v še podvojeni meri iskrene ljubezni do svoje, prirojene nam narodnosti in s tem vezali tisočletno zgodovino v novobodočnost. Pri tem pa ne bomo nikdar prezrli in pozabili svojih in prvih, lastnih našim pradedom, dedom in očetom.

Domače novice

Slika z dežele.

Iz številnih dopisov in ustmenih pripovedovanj naših mož in fantov o dogodkih in položaju po 13. marcu posnemamo nekako splošno sliko položaja v naših dolinah:

Hitri prevrat ni našel ljudstva docela nepripravljenega. Že začetkom marca je začela napetost po-

litičnega ozračja naraščati. Dosegla je svoj prvi višek v Schuschniggovi napovedi glasovanja dne 13. marca in koj nato svoj drugi višek v njegovem odstopu, Hitlerjevem nastopu in nagroma izvedeni priključitvi. Viselo je v zraku, da mora priti odločitev, tako ali tako, nam piše mož iz Roža. Oddahnili smo se, ko je tako hitro minula nevarnost meščanske vojne in se je položaj po 13. marcu tako hitro razvijal, nam je pripovedoval vrli France iz Podjune. Razburjenja v resnici ni bilo nikjer, tudi groženj krajevnih vročekrvnežev ljudstvo ni jemalo preravno, čim je čutilo takoj v prvih dneh močno roko z Dunaja in Berlina.

Srečni posestniki radio-aparatur in časopisov stojijo sedaj domala povsod v osrčju interesa in morajo dati „ekspeze“ kar cele dneve. Neverjetna, a povsem naravna je silna radovednost ali po našem „firbec“, kateri se je lotil celo že največjih flegmatikov.

Silni dosedanji gospodarski zastoj je vzrok, da se vse najprej vprašuje po bodočem gospodarskem razvoju v deželi. Delavci ponekod z velikim veseljem, drugod še z delnim nezaupanjem poslušajo veliko obljubo, da je konec njihove brezposelnosti. Kmetje čujejo nove, povsem nove besede, ki jim govorijo o predstoječem gospodarskem preobratu, o umetnem gnoju in silonapravah, o novem načinu obdelovanja zemlje, o strojih, o izsuševanju blat in močvirij, pogozdovanju in izsekavanju, o novih hlevih in skednjih. To je resnično čisto nova muzika z čisto novimi glasovi. Nekateri mamejo z glavami, češ odkod bo država dobila toliko denarja. Drugi jo že veselo „ribajo“ na delo. Tretji — lastniki obremenjenih posestev — spet so se kar oddahnili in vidijo svoje kmetije že docela razbremenjene. Poleg kmetov se nadajo boljših časov tudi obrtniki in rokodelci, češ z denarjem bodo rastala naročila in se bo kopičilo njihovo delo.

V narodnem pogledu je predvsem „Koroški Slovenec“, ki menda nikdar še ni bil tako zelo dobrodošel, kakor v tednu po prevratu, najprej pomiril črnogleda. Sledeče obvestilo Slovenske prosvetne zveze in nato izjave narodno-socialističnih govornikov na številnih zborovanjih minule in predzadnje nedelje so doprinesle svoje, da je ozračje v narodnostnem pogledu že povsem mirno. Dobro deje v velikih dneh beseda o spoštovanju naroda-soseda in ljudstvo v Borovljah, Medgorjah, Radišah, Št. Jakobu, Svečah in še drugod jo je z hvaležnostjo sprejemalo. Izkušeni borci za narodno pravo le še dodajajo, naj bi vsaj tem besedam skoro sledila dejanja.

V verskem pogledu kazi sicer povsem mirno sliko z dežele dejstvo, da v štirih farah ni domačega duhovnika in se ljudstvo v nedeljah zaman zbira v svojih božjih hramih k božji službi. Ne more in ne more razumeti razlogov, zakaj so njihovi gospodje odsotni. Naj bi se čimprej vrnili naš gospod, tako je prosila minuli četrtek pristojna oblast deputacija iz celovške okolice.

Glasovanje predstoječe nedelje 10. aprila bo našlo složne vrste. Slovenci in Nemci, kmetje in delavci, mladi in stari, vsi bodo volili: Ja! Ta sličica naših dolin bo morda izmed vseh najlepša. Kajti nič ni na deželi bolj potrebno, kakor prava, zlata sloga in vzajemnost med vaščani in sosedi. Naj bi to složnost bodoči razvoj le še potrdil in utrdil, je naša iskrena želja.

Pred njim, med skalami je ležal Rdeči. Starec ni več trpel. Mirno je upiral vanj pogled. „Le potrpi, kmalu umrem, takrat boš odrešen tudi ti.“ Oči so plavale nad dolino. „Midva sva se pomenila.“

Jasnega dne, ko so bile gore in nebo polne luči, se mu je zdelo, da mu je padla mrena z oči.

Tam spodaj je žarelo žito, med travniki črne njive. Pod gozdovi bele vasi. Sredi skalnate planote je stal mecesnov štor brez sence.

Grintovec ga je gledal. Hčere so bile odete v bele plašče. Griva na Konju je slesketala v solncu.

Proti njemu se je med skalami pomikala procesija. Katarina je podpirala Lizo, mati je bila z očetom, zadaj so hodili možje in fantje z mecesnovimi vejicami v rokah. Potem so se uvrščali gamzi. Samci, matere z mladiči, ob strani gošarji.

Jakob je sedaj dvignil glavo ter se ozrl vanj s pegastim obrazom.

Solnce je obviselo na mestu, veter je utihnil, zemlja je obstala.

Dih, ki je v smrti in rojstvu, vse in povsod, je združil Martina z živimi in umrlimi.

Razodelo se mu je življenje od vekomaj do vekomaj.

Konec.

